

فصل ۸

فن ترجمه

فن ترجمه

ترجمه پیوند و رابطه ای است فرهنگی میان مردمانی که هم زبان نیستند و ابزاری است برای انتقال اندیشه ها، خواست ها، قصه ها هنرها، دانش ها و غیره از زبانی به زبان دیگر. در ایران پیش از اسلام آثاری از زبان های مختلف یونانی، سریانی و سانسکریت به فارسی میانه ترجمه شده است. مانند کلیله و دمنه که برزویه حکیم آن را از سانسکریت به فارسی میانه برگردانده و سپس ابن مقفع آن را به عربی ترجمه کرده است. بعد از ظهور اسلام نیز کار ترجمه از زبان های دیگر به فارسی ادامه یافت. کتاب های زیر از این گونه آثار هستند:

- 1- ترجمه تفسیر طبری که اصل آن عربی که اصل آن ترجمه محمد بن جریر طبری است که در زمان سامانیان به فارسی ترجمه شده است.
- 2- ترجمه تاریخ طبری معروف به تاریخ بلعمی که ابو محمد بلعمی وزیر امیر نصر سامانی آن را به فارسی ترجمه کرده است. اصل این کتاب به عربی و تالیف محمد بن جریر طبری است.
- 3- کلیله و دمنه که ابوالمعالی نصر... بن عبدالحمید منشی آن را از متن عربی به فارسی ترجمه کرده است.

پس از اسلام مسلمانان به حکم تعالیم اسلام به ترجمه کتاب های حوزه های علمی اسکندریه و آتن پرداختند و مترجمان بزرگی که بسیاری ایرانی بودند به ترجمه کتاب های طبی، فلسفی، نجوم، ریاضی و غیره پرداختند. از میان این مترجمان ربن الطبری، حنین بن اسحاق، جرجیس پسر بختیشوع کتاب های متعددی از یونانی و سریانی به عربی ترجمه کردند. در دوره قاجار از ابتدای تاسیس دارالفنون که به همت امیر کبیر بنا شد، کتاب های خارجی مانند تاریخ ناپلئون اول، تاریخ ویلهلم، کنت مونت کریستو و غیره به فارسی ترجمه شد. محمد طاهر میرزای قاجار از مترجمان زیر دست این دوره بود که کتاب های سه تفنگدار و کنت مونت کریستو اثر الکساندر دوما را به فارسی ترجمه کرده است.

اصول زیر باید در ترجمه مورد توجه قرار گیرد:

1- تسلط مترجم به هر دو زبان

2- رعایت امانت و ترجمه ی بی کم وکاست متن

3- تسلط علمی مترجم به موضوعی که کتاب در آن تألیف شده است.

بنابراین مهمترین نکته در ترجمه کتاب صحیح بودن مطالب و رعایت امانت در برگرداندن آن است، به زبانی که ترجمه می شود. استفاده از کتب لغت به عنوان اساس کار ترجمه، درست نیست زیرا آن چه از فرهنگ ها به دست می آید تنها معانی لغت است نه مفهوم و تعبیر جمله علاوه بر این گاه معانی لغاتی که در فرهنگ ها هست با مفهوم خاصی که کلمات در زبان بیگانه دارند تطبیق نمی کند.

درمورد ترجمه کتابهای علمی مترجم باید بکوشد لغات مصطلح موجود در آن مباحث را پیدا کند و کلمات را آن گونه که اهل آن فن به کار می برند استفاده کند و اگر معادل آن در زبانی که کتاب به آن زبان ترجمه می شود وجود ندارد از مشورت صاحبان آن فن مشورت بگیرد. در ترجمه داستان ها و کتاب های ادبی رعایت سبک نویسنده کتاب بهتر است رعایت شود. اگر سبک کتاب عالمانه است هنگام ترجمه هم باید جمله سازی بالاتر از حد معمولی باشد و اگر به سبک عامیانه است باید از آن سبک پیروی کرد.

اهمیت کار ترجمه :

ترجمه از جهاتی از تصنیف دشوارتر است زیرا در تصنیف نویسنده به زبان مادری خود می نویسد اما در ترجمه باید مترجم ابتدا فنون سخن نویسنده و کنایات و استعارات آن را دریابد و بعد با مهارت ، معادل آنها را در زبان خود بیاورد. علاوه بر این همفکری و هم عقیده بودن مترجم با مؤلف تأثیر زیادی در انتقال اهداف و مقاصد وی دارد مراحل ترجمه :

- 1- پیش از ترجمه باید تمام کتاب را به دقت خواند به گونه ای که مقصود و هدف نویسنده را دریابیم.
- 2- اطلاعات لازم را از منابع مختلف استخراج کرده و در حاشیه یا بخش تعلیقات ترجمه بیاوریم.
- 3- پس از مطالعه دقیق و رفع نکات مبهم، مطالبی به عنوان «سرآغاز» درباره زندگی و آثار و سبک نویسنده کتاب می نویسیم و سپس ترجمه متن را قرار می دهیم .

